

Azylová politika EU

Říjen 2014

Vznik institutu azylu

- Dle literatury již ve Starém zákoně
- Též kanonické právo ustanovení o azylu
- Teprve se vznikem nacionalistických hnutí v Německu, Itálii a Polsku v 19. století přesun z náboženské do politické roviny

Mezinárodní prostředí

- Úmluva Ligy národů týkající se statutu uprchlíků z roku 1933 mizivý počet smluvních stran
- Po 2. světové válce Mezinárodní uprchlická organizace (IRO)
- 1948 – Všeobecná deklarace lidských práv – čl. 14 – právo každému vyhledat útočiště před pronásledováním a požívat tam azylu (požívat x mít zaručen)
- V roce 1951 vytvořen Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)

Ženevská úmluva

- Úmluva o postavení uprchlíků z 28. července 1951
- Stále základní stavební kámen mezinárodní úpravy azylu – „Magna charta uprchlíků“
- Termín „uprchlík“ vztahuje na kohokoliv kdo:
„...vzhledem k opodstatněnému strachu z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k sociální skupině nebo pro politické názory se nachází mimo zemi své příslušnosti a vzhledem k tomuto strachu nemůže či nechce využít ochrany této země, nebo kdo bez příslušnosti se nachází mimo zemi svého dřívějšího stálého bydliště a v důsledku takových událostí nemůže nebo nechce se tam ze strachu vrátit.“
- Neměla generální charakter, obsaženy teritoriální (Evropa) a časové limity (před rokem 1951)
- Poznamenáno studenou válkou

Non-refoulment

- Klíčový princip v oblasti azylu
- Nikdo nesmí být navrácen do země, kde by mohl být vystaven pronásledování nebo mučení
- Složité prokazovat, není jasné, co je pronásledování

Newyorský protokol 1967

Rozšířil působnost Ženevské úmluvy i mimo Evropu

Zrušil též časová omezení ustanovená v Ženevské úmluvě

Dnes smluvními stranami Úmluvy více než 140 států

Počátky integrace v rámci ES

- Azyl oblastí vyhrazenou národním státům až do poloviny 80. let
- Zlomovým dokumentem Schengenská dohoda, je zřejmé, že bude nutno ošetřit oblast azylu
- SPD definuje některé pojmy související s azylem
 - žádost o azyl, žadatel, projednání žádosti
- Princip projednávání jedním státem
- Kritéria, kdo posoudí žádost o azyl

Dublinká úmluva

- Celým názvem Úmluva o určení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané v jednom z členských států Evropských společenství
- Podepsána 15.června 1990
- V platnost však vstoupila až 1. září 1997
- Nahradila ta ustanovení Schengenské prováděcí dohody, která se týkala otázek azylu

Účel dublinské úmluvy

- Minimalizovat tzv. asylum shopping, tedy nekontrolovaný pohyb žadatele po území smluvních států Schengenu, především za použití metody iniciace paralelních či následných žádostí o azyl – nahrazení tzv. principem „one chance only“
- Zabránění „uprchlíkovi na orbitu“ - zvýšení právní jistoty žadatele o azyl, že se jeho případu některý z členských států ujme v poměrně krátké době a že nebude postupně vracen mezi jednotlivými členskými státy, aniž by některý z nich uznal svoji kompetenci posoudit danou žádost

„Dublinská kritéria“

- 1) Členu žadatelovy rodiny bylo přiznáno postavení uprchlíka v některém z členských států Unie a v tomto státě legálně pobývá.
- 2) Žadatel o azyl má platné povolení k pobytu vydané členským státem Unie nebo má platné vízum
- 3) specifikovaná kritéria vytvořená pro případy, kdy dojde k tomu, že žadatel vlastní více než jedno platné vízum či povolení k pobytu nebo již neplatné vízum či povolení k pobytu

„Dublinská kritéria“-pokračování

- 4) dokázáno, že žadatel o azyl překročil ilegálně vnější hranice Evropských společenství z jiného, nečlenského státu ES, ať již po zemi, po moři či vzduchem
- 5) vízová povinnost zrušena v členském státě Evropských Společenství, v němž žadatel legálně překročil vnější hranice, ale žadatel podá žádost v jiném členském státě, kde je vízová povinnost rovněž zrušena, je za přezkoumání žádosti odpovědný posledně jmenovaný stát
- 6) pokud nelze uplatnit žádné z výše zmíněných kritérií, je za přezkoumání žádosti odpovědný ten stát, kde žadatel podal svoji žádost

Humanitární doložka

- Má zabránit přílišné tvrdosti
- Např. o dvou příslušnících téže rodiny rozhodují dva členské státy
- Možnost přezkoumat žádost podanou k jinému státu, na přání žadatele

Doložka suverenity

- Právo každého státu přezkoumat žádost, která je k němu podána, i pokud nemá odpovědnost na základě Úmluvy
- Opět se souhlasem žadatele
- Včleněna do Úmluvy proto, aby bylo možné respektovat ústavní závazky některých členských států

Amsterodamská smlouva

- Do pěti let přijmout(Článek 63 odst. 1 SES):
- kritéria a postupy pro určení členského státu, který je příslušný pro posuzování žádosti o azyl, kterou podal státní příslušník třetího státu v jednom z členských států.
- minimální standardy pro přijímání uchazečů o azyl v členských státech.
- minimální standardy pro uznání státních příslušníků třetích států za uprchlíky.
- minimální standardy pro postup členských států při udělování či odnímání statusu uprchlíka

Amsterodamská smlouva - pokračování

- Odst. 2 Článku 63 SES stanoví povinnost přijmout v dané lhůtě opatření týkající se uprchlíků a vyhnanců v následujících oblastech:
- minimální standardy pro přechodnou ochranu vyhnanců z třetích států, kteří se nemohou vrátit do státu svého původu a osob, které jinak potřebují mezinárodní ochranu.
- podpora vyváženého rozdělení zátěže, která je spojena s přijímáním uprchlíků a vyhnanců a s jeho důsledky pro členské státy – na přijetí těchto opatření se pětiletá lhůta nevztahuje.

Tampere

- Cíl - vytvoření Společného evropského azylového systému.
- Součástí tohoto systému se mělo co nejdříve stát jasné a schůdné stanovení státu, který odpovídá za přezkoumání žádosti o azyl, společných standardů efektivního a spravedlivého azylového řízení, společných minimálních podmínek, za nichž lze žadatele o azyl přijmout, a sblížování pravidel uznávání statusu uprchlíka a jeho obsahu
- Urychlené dokončení práce na EURODAC

Nariadení ES stanovící kritéria a mechanismy určení státu

- 18. února 2003
- tzv. „Dublin II“
- Postavení Dánska
- Zásadním rozdílem mezi Dublinem I a Dublinem II je tak právní povaha obou dokumentů

EURODAC

- Nařízení Rady Evropské unie z 11. prosince 2000 o zřízení systému „Eurodac“
- Cílem EURODAC je za pomoci archivace daktyloskopických otisků prstů zabránit tomu, aby někdo žádal o azyl ve více než jednom členském státě
- Nedílnou součástí dublinského systému
- Občanské průkazy či cestovní pasy zfalšovatelné a zničitelné

Fungování EURODAC

Sídlem Centra pro porovnávání otisků prstů se stal
Lucemburk

Snímání otisků prstů jsou podrobeny tři skupiny migrantů
- žadatelé o azyl, cizinci přistižení při nelegálním pokusu
o přechod vnější hranici Unie a cizinci zadrženi při
nelegálním pobytu na území Unie

Otázka slučitelnosti s Evropskou úmluvou o lidských
právech – povinné snímání otisků prstů jako zásah do
práva na soukromý život -zda otisky jsou snímány „v
souladu s právem“ a jsou „potřebné pro demokratickou
společnost“

Kvalifikační směrnice

- Směrnice 2004/83/EC
- Stanoví kritéria, podle nichž se má posuzovat, zda je příslušník třetí země žádající ochranu v EU uprchlíkem či vyžaduje jinou, subsidiární formu ochrany, např. dočasnou ochranu.

Směrnice o minimálních standardech přijetí

- Ustanovení o minimu zajištění, které by mělo být žadateli poskytnuto, zejména pokud jde o volnost pohybu, ubytování, stravu školní docházku, sociální pomoc a přístup na trh práce
- Zohledněno je postavení osob se zvláštními potřebami, jako jsou například nezletilí

Evropský fond pro uprchlíky

- Rozhodnutí Rady z 28.9. 2000
- Členské státy se zavázaly vytvořit fond v celkové výši 216 milionů eur
- Podpora rovnějšího sdílení nákladů spojených s přijetím uprchlíků v rámci EU – výraz solidarity

Směrnice o dočasné ochraně

- 2001/55/EC
- Poskytuje se osobám, jež ve velkém opouštějí svoji zemi v důsledku trvalého násilí a masového porušování lidských práv, např. v případě agrese zvenčí či občanské války
- Uděluje na rok, může být prodloužena, nejdéle však na tři roky
- poskytnutí dočasného útočiště ohroženým skupinám, nepočítá se s proto s hlubší integrací do hostitelské společnosti, čemuž odpovídá i méně bohatý rozsah oprávnění této skupiny

Procedurální směrnice

2005/85/ES

O minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka (procedurální směrnice)

Cílem zefektivnění azylového řízení díky vyčlenění těch žadatelů o azyl, kteří na udělení azylu nemají nárok a procházejí tedy pouze zkráceným řízením

Stanoví práva a povinnosti aktérů řízení, jeho průběh, a to jak v případě zrychleného, tak běžného řízení

Pracuje s konceptem bezpečné třetí země a bezpečné země původu

Složité dohodnout se na minimálním počtu bezpečných zemí

Azylová procedura

- Cizinec musí svůj záměr sdělit
- Samotná procedura začíná návrhem na zahájení řízení o udělení azylu (odebrání dokladu totožnosti)
- Přijímací středisko – založení dat, lékařské prohlídky, vstupní pohovor
- Přemístění do pobytového tábora
- Rozhodnutí – ano – azylant získává trvalý pobyt
- ne – rozklad k druhé instanci
- - poté možnost přezkumu

Haagský program

- Od 1.1. 2005 hlasování QMV
- Plán druhé fáze evropského azylového systému
- Společná azylová procedura a jednotný statut azylantů
- Plán vytvoření Evropské azylové agentury (EASO) do roku 2010 – nereálné, stále není

Současnost

- V roce 2012 335.000 žadatelů v celé EU
- Změny azylových směrnic
- Vytváření pevnějších pravidel, státy si je vykládaly po svém
- Jistý odpor členských států
- Úvahy o jednotném systému a jednotném procesu

ČR a azyl

- Nárůst od roku 1997 do 2001 (18.000 žadatelů)
- Od té doby sestupný trend, v roce 2005 již pouze 4.000, po vstupu do Schengenu další pokles
- Podle zemí 2010 – Ukrajina (29%), Rusko (27%), Vietnam (6%), Čína, Bělorusko

Vízová politika

- Počátky již v Schengenských dohodách
- Vytvoření schengenského víza – volný pohyb po území Společenství
- Vytvoření seznamu zemí, jejichž občané potřebují pro vstup vízum („black list“) a zemí, které jsou osvobozeny („white list“)

VISION

- Sít' vízových informací otevřené hranice (Visa Inquiry Open-Border Network)
- Navazuje na Schengenský informační systém v užším smyslu a usnadňuje komunikaci ve vízových otázkách mezi jednotlivými členskými státy

VIS

- Vízový informační systém
- Rozhodnutí Rady z června 2004
- Systém pro výměnu vízových údajů mezi členskými státy, který umožňuje oprávněným vnitrostátním orgánům vkládat a aktualizovat vízové údaje a elektronicky je prohlížet – nahrazuje VISION
- Jeho zavádění do praxe se zpomalovalo, až v roce 2010